

ਮਸੀਹ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲੋ

(5:1-6)

ਅਧਿਆਇ 5 ਵਿਚ ਫੇਰ ਤੋਂ ‘ਚੱਲੋ’ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਸੀਹ ਨੂੰ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪੌਲਸ ਨੇ ਅਫਸੁਸ ਦੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲੋ’ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਹੋ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੋਭਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਸੀਹ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਿਰਾਸ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨਾ (5:1, 2)

¹ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰੋ। ²ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲੋ ਜਿਵੇਂ ਮਸੀਹ ਨੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਭੇਟ ਅਤੇ ਬਲੀਦਾਨ ਕਰ ਕੇ ਯੂਪ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਆਇਤਾਂ 1, 2. ਖ਼ਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ‘ਚੱਲੋ’ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਅਫਸੀਆਂ (ਅਧਿਆਇ 4-6) ਵਿਚ ਪੌਲਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 5:1 ਸੋ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਉਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਪੌਲਸ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਅਧਿਆਇ 4 ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਵਿਖਾਏ ਜਾਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਰੀਸ (*mimētai*) ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਨਕਲ ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ‘mimic’ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ‘ਨਕਲ’ (*mimic*) ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ‘ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਰੀਸ’ ਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉੱਥੇ ਨਕਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਲ ਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ। ਖੁਦਾ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ‘ਤੁਸੀਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਵੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ ਤੁਹਾਡਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹਾਂ’ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 19:2)। ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਦਿਆਲੂ ਹੋਵੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈ’ (ਲੂਕਾ 6:36)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾਇਆ, ‘ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਰਗੀ ਪਿਤਾ ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋਵੋ’ (ਮੱਤੀ 5:48)। ਖੁਦਾ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਰਗੇ ਬਣਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖ਼ਤ ਵਿਚ ਪੌਲਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਗੋਦ ਲਏ ਜਾਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ (ਵੇਥੋ 1:5)। 5:1 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਿਤਾ ਵਰਗੇ ਬਣ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਢਲ ਜਾਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਉਹ ਮਾਨਕ ਹੋਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ।

4:24 ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਵਿਖਾਇਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਵੀਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਵਰਗੇ ਬਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। 4:32 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਵਿਖਾਇਆ ਕਿ ਮਾਫੀ ਅਤੇ ਨਰਮਾਈ ਵਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਰਗੇ ਬਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ‘‘ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲੋ’’ ਦਾ ਸਾਡਾ ਨਮੂਨਾ (5:2) ਖੁਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ‘‘ਜਗਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ’’ (ਯੂਹੰਨਾ 3:16), ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ‘‘ਸਾਡੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਲੀਦਾਨ ਕਰਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ’’ (5:2)। ਆਇਤਾਂ 1 ਅਤੇ 2 ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਣਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਤੱਥ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਮਸੀਹ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਜਦਕਿ ਮਸੀਹ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਨਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਪੌਲੁਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਮਸੀਹ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ... ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ‘‘ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ’’ ਤੋਂ ਭਾਵ ‘‘ਮੌਤ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਪੁਰਧ ਕੀਤਾ।’’¹ ਅਤੇ ‘‘ਸਾਡੇ ਲਈ’’ ਤੋਂ ਭਾਵ ‘‘ਸਾਡੀ ਤਰਫ਼ੋਂ’’ ਜਾਂ ‘‘ਸਾਡੇ ਲਾਭ ਲਈ।’’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦਾਨ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।² ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖ਼ਤਾਂ ਵਿਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ (ਰੋਮੀਆਂ 4:25; 8:32; ਗਲਾਤੀਆਂ 2:20; ਅਫ਼ਸੀਆਂ 5:25)।

ਭੇਂਟ ਕਰਕੇ ਬਲਿਦਾਨ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਮਸੀਹ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਂ ਅਤੇ ਕਬੂਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਹੂ ਵਗਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਪਾਪ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਮਾਫੀ ਲਿਆਂਦੀ (ਵੇਖੋ ਇਬਰਾਨੀਆਂ 10:14-18; 1 ਯੂਹੰਨਾ 2:2; 4:10)। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਿੱਥੇ ਪਾਪ ਨੇ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਿਆ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਮਸੀਹ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ (ਵੇਖੋ ਰੋਮੀਆਂ 5:11; 2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 5:18, 19)। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਮਸੀਹ ਦੀ ਭੇਂਟ ਅਤੇ ਬਲੀਦਾਨ ਨੂੰ ਧੂਪ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਖਾਇਆ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਖੁਦਾ ਦੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮਹਿਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੁਆਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ (ਵੇਖੋ ਉਤਪਤ 8:21; ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 1:9, 13, 17)। ਉਹ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਸੀਹ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਸੀ। ਫਿਲਿੱਪੀਆਂ 4:18 ਵਿਚ ਭਾਈਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਾਲੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ।

ਇਕ ਦੂਜੇ ਭਾਧ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਅਫ਼ਸੀਆਂ ਲਈ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਰੀਸ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ‘‘ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਦੀ ਫਿਕਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨਾ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੈ।’’³ ਜਿਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਗੱਲ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਉਹ ਇਕ ਫੈਸਲਾ ਹੈ; ਇਹ ਕੋਈ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪਸੰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਚੁਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਬੋਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸ਼ਰਤਰਹਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੀ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਜੋ ਕਿ ਪਸੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ, ਕੰਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਉਹੀ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ

ਰੀਸ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਲਈ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ: ਜੀਉਣਾ (5:3-6)

³ਪਰ ਹਰਾਮਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹਰ ਭਾਂਤ ਦੇ ਗੰਦ ਮੰਦ ਅਥਵਾ ਲੋਭ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਨਾਉਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਸੰਤਾ ਨੂੰ ਜੋਗ ਹੈ। ⁴ਅਤੇ ਨਾ ਬੇਸ਼ਰਮੀ, ਨਾ ਮੂੜ੍ਹ ਵਚਨ ਅਥਵਾ ਠੱਠੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਅਜੋਗ ਹਨ ਪਰ ਧੰਨਵਾਦ ਹੋਇਆ ਕਰੇ। ⁵ਕਿਉਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੱਕ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਭਈ ਕਿਸੇ ਹਰਾਮਕਾਰ ਯਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਯਾ ਲੋਭੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੋ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਹੈ ਮਸੀਹ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਧਕਾਰ ਨਹੀਂ।

⁶ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੋਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਨਾ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਕੋਪ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

5:3-6 ਵਿਚ ਪੌਲਸ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਉਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪਰਿਚੈ ਉਸ ਨੇ 5:1, 2 ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੌਲਸ ਨੇ ਵਿਖਾਇਆ ਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਉਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਖੁਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮਸੀਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਪ ਭਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੇਗਾ। ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੀ ਰੀਸ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਗੰਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਅਸਲੀਲਤਾ, ਭਗਤੀਹੀਣ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਬੁਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਸ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੂਰ ਰਹੇਗਾ।

ਆਇਤ 3. ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਹਲਾਂ ਪੌਲਸ ਨੇ ਹਰਾਮਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਇਹਦੇ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ *porneia* ਹੈ ਜੋ ਸੈਕਸ ਦੀ ‘‘ਸਧਾਰਣ ਆਮ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪਰ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਿਭਚਾਰ ਅਤੇ ਸੰਭੋਗ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਸ਼ਬਦ’’ ਹੈ।⁴ ਯੂਹੰਨਾ 8:41 ਅਤੇ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 15:20, 29; 21:25 KJV ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘‘ਫ਼ੋਰਨੀਕੇਸ਼ਨ’’ ਅਤੇ NASB ਵਿਚ ਇਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ।

‘‘ਹਰਾਮਕਾਰੀ’’ (*moicheia*) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਨਜਾਇਜ਼ ਸੰਗ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹੀ ‘‘ਫ਼ੋਰਨੀਕੇਸ਼ਨ’’ ਵਿਚ ਸੰਗ, ਸਮਲਿੰਗੀ ਅਤੇ ਵਿਭਚਾਰ ਵਰਗੇ ਸਾਰੇ ਨਜਾਇਜ਼ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸਬੰਧ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਯਹੂਦਾ 7 ਸਦੂਮ ਅਤੇ ਅਮੂਰਾ (ਵੇਖੋ ਉਤਪਤ 19:1-11) ਦਾ ਨਾਂਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ‘‘ਅਸਲੀਲ ਅਨੈਤਿਕਤਾ’’ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਵਰਤਣ ਨਕਰਨ ਲਈ ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ *ekporneuō* ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟ ਉਤਪਤ 19 ਅਧਿਆਇ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦੂਮ ਦੇ ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਨ। ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ‘‘ਹਰਾਮਕਾਰੀ’’ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੈਕਸ ਦੇ ਪਾਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦਾ ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ‘‘ਫ਼ੋਰਨੀਕੇਸ਼ਨ’’ ਵਿਚ ਹਰਾਮਕਾਰੀ ਸਣੇ (ਪਰ ਇਸ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ) ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਪਾਪ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸੇ ਆਇਤ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ‘‘ਹਰਾਮਕਾਰੀ’’ ਅਤੇ ‘‘ਫ਼ੋਰਨੀਕੇਸ਼ਨ’’ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 15:19; 19:9 [KJV]; ਮਰਕੁਸ 7:21; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 13:4)।

NIV ਵਿਚ *porneia* ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘‘ਸੈਕਸ ਦੀ ਐਨਤਿਕਤਾ’’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ

ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੈਕਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਔਰਤ ਵਿਚਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਵਿਚ (ਕੂਚ 22: 19), ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਵਿਚ, ਜਾਂ ਔਰਤ ਅਤੇ ਔਰਤ ਵਿਚ ਸੈਕਸ ਹੋਵੇ (ਰੋਮੀਆਂ 1: 26, 27)।

ਦੂਜਾ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਹਰ ਭਾਂਡ ਦੇ ਗੰਦ ਮੰਦ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ। ਇੱਥੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਯੂਨਾਨੀ ਕਿਰਿਆ ਸ਼ਬਦ *akatharsia* ਦਾ ਅਰਥ ਨੈਤਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ‘‘ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਸੁੱਧ ਹੈ।’’⁵ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਆਇਤ ਵਿਚ *akatharsia* ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੈਕਸ ਦੇ ਪਾਪ ਨਾਲ ਹੈ (ਵੇਖੋ 2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 12: 21; ਗਲਾਤੀਆਂ 5: 19; ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 3: 5; 1 ਥੱਸਲੁਨੀਕੀਆਂ 4: 3, 7)। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਅਫ਼ਸੂਸ ਦੇ ਲੋਕ ਸੈਕਸ ਦੇ ਪਾਪ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ ਰਹਿਣ।

ਤੀਜਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਲੋਭ ਦਾ ਕੀਤਾ (‘‘ਲਾਲਚ’’; NASB) ‘‘ਲਾਲਚ’’ (*pleonexia*) ‘‘ਹੋਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ’’⁶ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ‘‘ਅਨੈਤਿਕਤਾ’’ ਅਤੇ ‘‘ਅਸੁੱਧਤਾ’’ (ਗੰਦਗੀ; KJV) ਵਧਦੇ ਹਨ। ‘‘ਲੋਭ’’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਦੌਲਤ ਦੀ ਚਾਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸੈਕਸ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਲਈ ਲੋਭੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੈ। ਹੋਰ ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਨੇਮ *porneia* ਦੇ ਨਾਲ *pleonexia* ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਭ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਵਧਕੇ ਹੈ (ਵੇਖੋ 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 6: 9, 10; ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 3: 5)।

ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਨਾਉਂ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਰਸੂਲ ਨੇ ਆਇਤ ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ, ‘‘ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਗੁਪਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।’’ ਆਇਤ 3 ਵਾਲੀ ਮਨਾਹੀ ਦਾ ਪਰਿਚੈ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸ਼ਬਦ *mēde* ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੌਲੁਸ ਦਾ ਤਰਕ ਇਹੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ‘‘ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਧਾਵਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।’’⁷

ਜਿਵੇਂ ਸੰਤਾਂ ਯੋਗ ਹੈ, ਸੈਕਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਤੋਂ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ‘‘ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ’’ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (1: 4)। ‘‘ਯੋਗ’’ (*prepō*) ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਹੈ। (ਵੇਖੋ ਤੀਤੁਸ 2: 1 ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪੌਲੁਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵੇਖੋ)। 1 ਥੱਸਲੁਨੀਕੀਆਂ 4: 3-7 ਅਤੇ 1 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 2: 10 ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਸੈਕਸ ਦੀ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਦੱਸਿਆ।

ਆਇਤ 4. ਬੇਸ਼ਰਮੀ *aischrotes* ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ‘‘ਬੇਸ਼ਰਮ, ਆਮ ਅਰਥ ਵਿਚ ਅਨੈਤਿਕ ਵਿਹਾਰ’’⁸; ਪਰ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੂੜ ਬਚਨ ਅਤੇ ਠੱਠੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸਲੀਲ ਗੱਲਬਾਤ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ (ਵੇਖੋ ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 3: 8, ਅਤੇ ਪੌਲੁਸ ਨੇ *aischrologia* ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘‘ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਣਾ’’ ਜਾਂ ‘‘ਗੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ’’ [NIV])। ‘‘ਮੂੜ ਬਚਨ’’ (*mōros*, ‘‘ਮੂਰਖਤਾ’’) ਅਤੇ (*logos*, ‘‘ਭਾਸ਼ਣ’’) ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ *mōrologia* ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇੱਥੇ ਸੈਕਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮੂਰਖਤਾ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਇੱਕੋ ‘‘ਠੱਠੇਬਾਜ਼ੀ’’ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜਾ *eutrapelia* ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਇਸ ਆਇਤ ਵਿਚ ਅਰਥ

ਸੈਕਸ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ‘‘ਅਸਲੀਲ ਨੱਠੇਬਾਜ਼ੀ’’¹⁰ ਹੈ। ਪੌਲੁਸ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਫ਼ਸੂਸ ਦੇ ਲੋਕ ਸੈਕਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਚੁਟਕਲੇ ਬਣਾਉਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਜਿਹਾ ਵਿਹਾਰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਪਾਪ ਅਜੇਗਾ ਹਨ ਜਾਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਲਈ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਸੰਤਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਗੱਲ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਧੰਨਵਾਦ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਦਾਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਾਂ। ਧੰਨਵਾਦ ਪਾਪ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚੁਟਕਲੇ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪਾਪ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਖੁਦਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਸੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਆਇਤ 5. ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਸ਼ਖ਼ਸ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੱਕ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਭਈ ਕਿਸੇ ਹਰਾਮਕਾਰ ਯਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਯਾ ਲੋਭੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੋ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਹੈ ਮਸੀਹ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਧਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਇੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਲੋਭੀ ਜਾਂ ਲਾਲਚੀ ਹਨ ਉਹ ਮੂਰਤੀਪੂਜਕ ਹਨ। ਸੈਕਸ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਲੋਭੀ ਹੋਣਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪਾਪ ਵੀ ਮੂਰਤੀਪੂਜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੂਰਤੀਪੂਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਮੂਰਤੀ ਸੈਕਸ ਦਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੂਰਤੀਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਮਸੀਹ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ’’ ਹੈ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮੀਰਾਸ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ (1: 14, 18), ਅਤੇ ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਸੰਤਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੀ ਮੀਰਾਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਗੱਲ 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 6:9 ਅਤੇ ਗਲਾਤੀਆਂ 5:21 ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲੇ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੱਟਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਦੱਸਿਆ ਜਿਹੜੇ ਅਬਦੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਇਤ 6. ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੋਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਨਾ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਕੋਪ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਫ਼ਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੋਚ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਸੀ ਕਿ ਅਨੈਤਿਕ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸਤ ਕਰ ਲਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਹਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਬੇਕਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ‘‘ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਉੱਤੇ’’ ਖੁਦਾ ਦੇ ਕਹਿਰ ਦੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਪੱਠ ਖੁਬੀ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਖੁਬੀ ਦਾ ‘‘ਪੁੱਤਰ’’ ਜਾਂ ‘‘ਔਲਾਦ’’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 3: 17; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 4:36)। 2:3 ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਫ਼ਸੂਸ ਦੇ ਲੋਕ ਮਸੀਹੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ‘‘ਗਜ਼ਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰ’’ ਸਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ ਜਿਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਖੁਦਾ ਦਾ ਕਹਿਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਇਤ 6 ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ‘‘ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ’’ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਮੰਨਣੇ ਅਤੇ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪਾਪ ਸੈਕਸ ਦਾ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਖੁਦਾ ਦਾ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ

ਰੋਮੀਆਂ 1: 18-32)।

ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲ ਕੇ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸੈਕਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ? ਜਵਾਬ ਸਿੱਧਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਮਸੀਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਚਾਹੁਣਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ। ਸੈਕਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਉਲਟ ਅਸਲ ਹੈ; ਉਹ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਬਲਕਿ ਨਿੱਜੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਹਵਸ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਿਰਣਾ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੈਕਸ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਖੁਦਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਇਕ ਔਰਤ ਵਿਚਕਾਰ, ਵਿਆਹ ਵਿਚ, ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਵਿਚ ਸੈਕਸ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਇਕ ਔਰਤ ਲਈ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੈਕਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਗੈਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਫ਼ਾਇਦੇ ਲੈਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੈਕਸ ਵਿਚ ਲੱਗਣਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸੈਕਸ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਜਿਹੜਾ ਅਜਿਹੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ ਦਾ ਪਾਪ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਐਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਬਲਕਿ ਇਹ ਐਨਾਂ ਘੱਟ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਕਬੂਲਿਆਂ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਾਇਦਿਆਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਫ਼ਾਇਦਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੈਕਸ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਖੁਦਾ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 13:4), ਪਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ

ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲਣਾ (5: 1-6)

5: 1-6 ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਚਾਰ ਚਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਲਾਲੀ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਲੋਕ ਹੋਣ ਨੇ ਨਾਤੇ ਮਸੀਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਤ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ‘‘ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲਣਾ’’ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

‘‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਰੀਸ’’ ਅਸੀਂ ਖੁਦਾ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਮਗਰ ਚੱਲਣ ਲਈ ‘‘ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲਦੇ’’ ਹਾਂ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪਾਪੀਆਂ ਲਈ ਖੁਦਾ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਵੇਖੋ 2: 1-10)। ਖੁਦਾ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਰਗੇ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (5: 1)।

ਪਾਪ ਲਈ ਸਿਧ ਕੁਰਬਾਨੀ ਭਾਵ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਸੀਹ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਧਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜੀਣ ਨਈ ਮਸੀਹ ਸਾਡਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਰੋਮੀਆਂ 8:29; 1 ਪਤਰਸ 2:21), ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ

ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਮਸੀਹ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ (5:2)।

‘ਸੰਤ’ ਜਾਂ ‘ਪਾਪੀ’ ਅਸੀਂ ‘ਸੰਤਾਂ’ (5:3) ਅਤੇ ‘ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ’ (5:6) ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲਦੇ’ ਹਾਂ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ‘ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ’ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿਹਕਲੰਕ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਸੈਕਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵਰਤੀ (5:3-5)।

‘ਸੰਤਾਂ’ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੇਹਤਰੀਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੈਕਸ ਦੇ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਵਾਸ ਜਾਂ ਸੁੱਖ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

‘ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲਣਾ’ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੰਤਾਂ ਲਈ ‘ਯੋਗ’ ਹੈ। ਅਸੀਂ ‘ਧੰਨਵਾਦ’ ਕਰਕੇ (5:3, 4) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ (5:6) ‘ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੱਲਦੇ’ ਹਾਂ।

ਮਸੀਹੀ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਉਸ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਅਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਲੋਕਹਰਟ

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਦ ਐਕਸਪੋਜ਼ਿਟਰ'ਜ਼ ਗ੍ਰੀਕ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ, ਸੰਪਾ. ਡਬਲਯੂ. ਰੌਬਰਟਸਨ ਨਿਕੋਲ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1967), 3:350 ਵਿਚ ਐਸ. ਡੀ. ਐਫ਼. ਸੈਲਮੰਡ ‘‘ਦ ਐਪਿਸਟਲ ਟੂ ਦ ਇਫ਼ੀਸੀਅੰਸ।’’²ਉਹੀ।³ਐਂਡ੍ਰਿਊ ਟੀ. ਲਿੰਕਨ, ਇਫ਼ੀਸੀਅੰਸ, ਵਰਡ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 42 (ਡਾਲਾਸ: ਵਰਡ ਬੁਕਸ, 1990), 312. ⁴ਉਹੀ, 321. ⁵ਸੀ. ਜੀ. ਵਿਲਕੇ ਐਂਡ ਵਿਲੀਬਲਡ ਗ੍ਰਿਮ, ਏ ਗ੍ਰੀਕ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਲੈਕਸੀਕਨ ਆਫ਼ ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ, ਅਨੁ. ਅਤੇ ਸੋਧ ਜੋਜ਼ਫ਼ ਹੈਨਰੀ ਬੇਅਰ (ਐਡਿਨਬਰਗ: ਟੀ. ਐਂਡ ਟੀ. ਕਲਾਰਕ, 1901; ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ, ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1977), 21; ਵਾਲਟਰ ਬਾਉਰ, ਏ ਗ੍ਰੀਕ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਲੈਕਸੀਕਨ ਆਫ਼ ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਐਂਡ ਅਦਰ ਅਰਲੀ ਕ੍ਰਿਸਚਿਅਨ ਲਿਟਰੇਚਰ, ਜਿਲਦ 3ਜੀ, ਸੋਧ ਅਤੇ ਸੰਪਾ. ਫ਼੍ਰੈਡਰਿਕ ਵਿਲੀਅਮ ਡੈਂਕਰ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਪ੍ਰੈੱਸ, 2000), 34 ਵੀ ਵੇਥੋ। ⁶ਸਪਾਇਰਸ ਜੋਡਿਏਟਸ, ਸੰਪਾ., ਦ ਕੰਪਲੀਟ ਵਰਡ ਸਟੱਡੀ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ (ਚਟਨੂਗਾ, ਟੈਨਿਸੀ: ਏਐਮਜੀ ਪਬਲੀਸ਼ਰਜ਼, 1991), 948. ⁷ਲਿੰਕਨ, 322. ⁸ਸੈਲਮੰਡ, 352. ⁹ਜੋਡਿਏਟਸ, 938. ¹⁰ਉਹੀ, 918.